

Barcza Barna

Van-e értelme a szenvedésnek?

Ha egyáltalán beszélni akarunk a szenvedésről, és el akarunk igazodni abban a kérdésben, hogy melyik szenvedésnek mi az értelme, akkor előbb leltárt kell készítenünk: Egyáltalán miféle szenvedések vannak?

A szenvedés fajtái

1. Szendvédek, amelyek anyagba ágyazottságunk következményei

Most inkább csak sorolgatni kezdjük, gyűjtögetni, mint afféle leltározásnál.

Gondoljunk itt az időjárás okozta szenvedésekre, a természeti katasztrófákra, egyáltalában védtelenségünkre, kiszolgáltatottságunkra a természeti erőkkel szemben, amelyeket több-kevesebb sikerrel megzabolázunk.

Ide tartozik testbe zártságunk és időbe zártságunk megélése is. Persze, sokan nem is tartják ezt szenvedésnek, mások meg nagyon is szenvedik. Szeretnének repülni, egyszerre több helyen lenni, nem félni az idő múlásától, múltat és jövőt átélni stb.

Mivel az anyag elhasználódik, elromlik, felbomlik, ebből következik a betegség, az öregség, a halál.

Aztán itt vannak a legpozitívabb szenvedések: az ember fejlődéséhez, kapaszkodásához szükséges erőbefektetések. Természetesen ezt egyesek örömmel élik át, mások szenvedik is. Ne felejtjük: embernek nem születünk, emberré válnunk kell! Embernek lenni nem sors, hanem feladat. Nietzsche azt mondja, hogy az embernek állandóan felül kell múlnia önmagát. Gondoljuk meg, hogy a sportban is, ha az ember kimagasló eredményeket akar elérni, állandóan edzésben kell lennie. De ugyanilyen erőfeszítések kellenek a szellemi kibontakozáshoz. Gondoljunk a koncentrációra, a gondolkodásbeli nyomon maradásra, egyáltalán a tanulás nehézségeire...

E csoportot összefoglalva első közelítésben ezt mondhatjuk: ezen szenvedések egy részére szükségünk van a jó célok elérése érdekében. Más részüket igyekszünk elkerülni, vagyis legyőzendők, és részben le is győzhetők. Amiket nem tudunk elkerülni, azokat tudomásul vesszük mint frusztrációkat, vagy pedig szubjektív módon igyekszünk hasznosítani őket.

2. A közvetlenül vagy közvetve magunknak okozott szenvedések

Noha már előbb említettük a fejlődés erőbefektetéseit, most itt más szempontból tekintjük őket. Hogy célirányítottak és használhatóak lehessünk, ehhez szükségünk van állandó *aszkézisére*, önmegtágadásra. Hogy eme aszkézisnek ne csak a fárasztó oldalát vegyük észre, hallgassuk meg a Nobel-díjas *Nikosz Kazantzakiszt*, milyen lelkesítően ír erről:

„Világéletemben úgy éreztem, ez az egyetlen kötelességem: összebékíteni az összebékíthetlent, kibányászni magamból az ősi sötétséget, és amennyire tőlem telik, világossággá változtatni. Nem ez az Isten munkamódszere is? Nem ezt kell-e tennünk nekünk is, ha az ő nyomdokait akarunk járni? Ellobbanó kurta villám az életünk. Sietnünk kell. Az egész világegyetem anélkül, hogy sejtene, ezt a módszert követi: minden élőlény egy-egy műhely, amelyben a benne rejtőző Isten megmunkálja, átlényegíti a sarat. Ezért virágzik és terem a fa, ezért szaporodnak az

állatok, ezért tudta a majom túllépni önkorlátait, és fölegyenesedve a hátsó lábaira állni. Ma pedig, első ízben a világ teremtése óta, az ember arra is képessé vált, hogy belépjen Isten műhelyébe, és vele együtt dolgozzék, és minél több hús lényegül át szeretetté, szabadsággá, vitézséggé, annál inkább Isten fiává válik az ember. Teljesíthetetlenül nehéz feladat. Egész életemben küzdöttem, küzdök ma is, de szívemben is van még sötét üledék, mindig újra kell kezdeni a harcot... Milyen félelmetes út vezet felfelé a majomtól az emberig, az embertől az Istenig!” (Jelentés Grecónak, Bp., 1970, 22-23. o.)

Természetesen a célirányos feszülés ellentéte még több szenvedést okoz. A hebehurgya, rendszertelen életvitel, a kapkodás, a következtelenség, ami által kiszámíthatatlannak leszünk saját magunk és mások számára...

Ugyancsak magunknak okozunk szenvedéseket a rombolást okozó szenvedélyekkel: dohányzás, alkohol, narok... Itt a mértéken túli használat rombolja szervezetünket, testi-lelki erőnlétünket.

Főleg fiataloknál jelentős tényező a különböző vakmerőségekből származó károsodások.

Talán az előbbieket és még az utóbbiakat is összefoglalhatjuk ezen mondat segítségével: A bűnös életmódból származó megbetegedések. Az előbbieken kívül ide tartozik a hajszolt életvitel, a szexuális kicsapongások, az önző, másokkal nem törődő élet, pihenés-, ritmus- és harmóniamentesség. Ezek azok az emberek, akik szabadságukat önmaguk ellen fordították. Ráadásul még lázadoznak is Isten vagy mások ellen. Saját butaságukat vagy gyengeségüket igyekeznek mások nyakába varrni. Sorolhatom tovább: a mohóság, a birtoklási vágy szabadon engedése, az előrelátás, a távlati terv hiánya, az önkibontakoztatás elmulasztása.

Itt álljunk meg egy pillanatra! Az ember önkibontakoztatása tehát feladat, annak elmulasztása pedig bűn. De olyan bűn, amely magával hozza a betegséget is. Hallgassunk csak meg egy svájci orvost, hogyan ír eme összefüggésekről:

„Itt válik világossá egy lényeges és fontos különbség az állat és az ember között. Az állat nem felelős cselekvéséért. Az ember azonban szabadságot kapott, azaz megsabadult ettől a cselekvéskényszertől. A embernek tehát az élet mint valódi feladat adatott meg. Ha ez így van, akkor az a lehetőség is fennáll, hogy saját magát és életét elhibázza. Elhibáznia pedig akkor fogja magát, ha nem él igazán. Igazi életen itt azt értem, hogy mindannak teljességét, ami képességeiben és lehetőségeiben benne rejlik, a lehető legtökéletesebben kibontakoztatja. A „lehető legtökéletesebben” kifejezés figyelmet érdemel. Mert alig van olyan ember, aki mindannak teljességét, amit képességeiben magában hordoz, kibontakoztatná. Mindenkinek választania kell valamilyen vonatkozásban. De a valóságos és igazi élet dinamikus folyamat, és halálunkig mindig újra és újra lehetőségeink megvalósítását követeli meg tőlünk. Ez a jellegzetes emberi állapot olyan valami, ami az embert döntő módon megkülönbözteti az állattól.

Így képességeink kibontakoztatása az ember számára természettörvény, amelynek követésére hivatott. Ha nem fejtjük ki képességeinket, ez a megbetegedés mindannyiunkban szunnyadó lehetőségét szabadítja fel. Ha a halál éppen olyan fontos, mint a születés, akkor tulajdonképpen magától értetődő, hogy a természetben azok az összefüggések is adva vannak, amelyek a halálról gondoskodnak. A betegség lehetősége mindannyiunkban ott szunnyad. Abban, hogy milyen betegségbe esünk, valószínűleg egész sor egyéb tényező is szerepet játszik: öröklött tényezők, mindenkori környezetünk, életmódunkból és más külső körülményekből fakadó tényezők.

A betegség a természet módszere, amellyel a halálról gondoskodik. Az ember mindig betegségben hal meg. Az a gyakran alkalmazott hasonlat, hogy az ember élete gertya módjára huny ki, a kórboncnokok tapasztalatai szerint legalábbis rendkívül ritkán valósul meg a gyakorlatban. Valamilyen betegségnek mindig része van a halálban. Így azoknak a betegségeknek, amelyekről most beszélünk, alapjában véve egységes végső okuk van, nevezetesen a kibontakoztatás akadályoztatása.” (Arthur Jores: A természetudományos szemlélet határai az orvostudományban, Orientierung, Zürich, 1967, VI. 30.)

Összefoglalva e pontot, azt mondhatjuk, ezek a szenvedések részben kihagyhatatlanul szükségesek, más részük bűnös, tehát elkerülendő, részben pedig kijavítandó.

3. A mások által okozott szenvedések

3.1. A jó emberek által

Először talán furcsán hangzik, hogy a jó emberek is okoznak nekünk szenvedéseket. De még mennyit! Mivel jó emberek, ezért természetesen nem is saját rossz szándékukból. Hát akkor hogyan? Pl. félreértének bennünket. Esetleg nem ismernek eléggé, vagy rosszul ismernek. Aztán nem tudják kiszámítani, hogy éppen mi a jó nekünk. Ebből származhat egy alkalmatlan látogatás, egy fölösleges ajándék stb.

Ott vannak a hibájukon kívül bajbajutottak, akik mégis sok gondot okozhatnak nekünk: betegek, szegények, kórházba kerültek, anyagilag tönkrementek avagy átmenetileg anyagi nehézségekkel küszködők...

Jó emberek is elhibázhatják életüket. Rosszul dönthetnek. Tanácsra, segítségre szorulnak. Melléjük kell állnunk, mert egyedül nem tudnak kievickélni a bajból...

3.2. A rossz emberektől

Hányszor lázadozunk meggondolatlanul a jó Isten ellen, ha bizonyos kellemetlenségek érnek, pedig csak az Istenhez nem igazodó, önző emberek teszik nehezzé életünket. Mennyi elviselni valónk lehet neveltségünk, gátlástalanságuk következtében! Avagy éppen káros szenvedélyeikkel mennyi borsot törnek az orrunk alá.

Az egészen gonoszok önzésükkel félrelöknek, börtantanak nekünk, gáncsolnak. Uralkodni akarnak rajtunk. Az ő céljaikat szolgáló rabszolgáknak tekintenek minket. Nem veszik figyelembe saját céljainkat, kibontakozásunkat. Ki akarnak használni, kizsákmányolni: anyagilag is, időgazdálkodásunkban is. Felrúgják az emberi együttélés szabályait. Lenéznek, megvetnek valami miatt. Gáncsolják jó és közös elhatározásainkat. Bandákba, klikkbe verődve nehezítik a jók életét.

Az ilyenfajta szenvedésekkel szemben három elvi magatartás lehetséges: vagy figyelmeztetem őket, tehát szembesítem helytelen magatartásukkal, vagy kikerülöm őket, ha lehetséges, vagy elviselem az okozott szenvedést.

3.3. Miért is bántanak?

Nemcsak azt kell megnéznünk, hogy honnan is érkeznek a bántások, hanem azt is, hogy egyáltalán miért is bántanak? Itt három eset lehetséges:

3.3.1. Az ő gonoszságuk miatt

Erre már megadtuk a választ: figyelmeztetem – kikerülöm – elviselem.

3.3.2. Saját hibáim miatt

Ez esetben nekem kell megváltoznom.

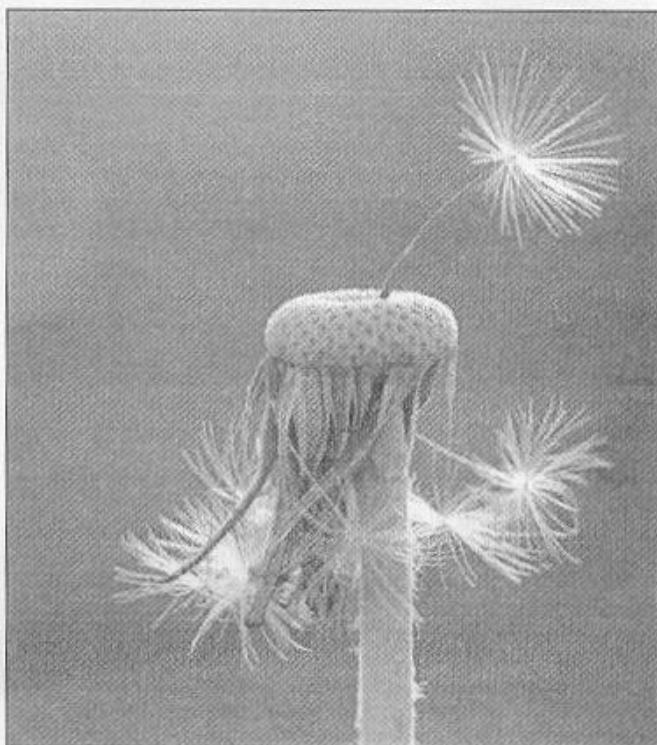
3.3.3. Meggyőződésem miatt

Ez a legkiemeltebb szempont. Hiszen ilyenkor Jézushoz tartozásom miatt bántanak. Ez a keresztény ember feladata és sorsa. Hünek lenni meggyőződésünkhöz, és elviselni az érte kapott bántásokat.

Sorrendben ez így történik. Ha meggyőződése, Jézushoz tartozásom miatt bántanak, akkor előbb számot adok meggyőződésemről, hitemről. Hiszen esetleg nem is ismeri. Nem is érti meg, hogy miért teszem azt, amit teszek, amibe ő beleköt. Ha számot adtam, akkor két eset lehetséges: vagy megérti, s akkor abba hagyja a bántást, vagy nem érti meg, és akkor folytatja. Ez utóbbi esetben elviselem. Ez az elviselés lesz a szenvedés legsajátosabban keresztény formája, vagyis a kereszt.

Itt értjük meg, hogy nem akármit és nem akármiért kell elszenvednünk. Az Isten iránti hűségünkért kell feltétlenül és mindenáron vállalnunk a szenvedést, vagyis a keresztet. Hogy mennyire sikerül, ez éppen szeretetünk nagyságát fogja megmutatni. Vagy ahogy *Halász Piusz* fogalmazza: „Szeretetünk hőmérője: a kereszt.” Erről egy alkalommal így elmélkedik:

„Mintha a szeretet abban a pillanatban, amikor a föld légkörébe hatol, szükségképpen elválaszthatatlan lenne a szenvedéstől. Sine dolore non vivitur amore, mondja Szent Bernát. Az ember világában az igazi szeretet mindig áldozatos. És ha a legnagyobb szeretet testesül meg, a legnagyobb áldozat felé sodródik. Mivel szeretet, azért tökéletesen szabad, de mert földi szeretet, azért szükségképpen áldozatos is. Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, aki életét adja barátaiért (Jn 15,3). A kezdő szeretet a magát adja, hogy örömet okozzon. A nagyobb szeretet önmagát

adja, hogy boldogítson. A legnagyobb szeretet pedig az életét adja, hogy üdvözítsen.” (Halász Piusz: Az apostoli élet három formája)

Mit kezdünk a szenvedéssel?

Négy tételt fogalmazunk meg. Ezeket együtt és egyszerre kell igaznak tartanunk. A konkrét élethelyzetben azt a tételt gombot kell lenyomnunk, amelyik arra az esetre alkalmazható. Esetleg egyidejűleg több gombot is le kell nyomnom.

1. Szívesen vállalom azokat a szenvedéseket, azokat az áldozatokat, amelyeket saját magam kibontakoztatása és mások szeretése miatt vállalnom kell (szervetlen és szerves aszkézis).

2. Igyekszem elkerülni, kiküszöbölni mindazokat a szenvedéseket, amelyeket nem okvetlenül kell vállalnom sem a magam kibontakoztatása, sem mások szeretése miatt.

3. Azokat a szenvedéseket feltétlenül vállalnom kell, amelyeket Jézushoz tartozásom miatt (hitemért, meggyőződéseimért) kapok másoktól, és a bántókat nem tudom meggyőződéssel jobb belátásra bírni. Ezek lesznek keresztjeim. Ezek Jézus melletti tanúságtétel hitelesítői egészen a vértanúságig, vagyis életem odaadásáig. Nyilvánvalóvá kell tennem, hogy még biológiai életemnél is jobban szeretem az Istent.

4. Azokat a szenvedéseket, amelyekre közvetlenül nincs szükségem, de nem tudom megszüntetni (pl. gyógyíthatatlan betegség, mozgásképtelenség), azokat úgy igyekszem elviselni, hogy a lehető legkevésbé akadályozzanak szeretetem megélésében. Az ilyen szenvedés se tudjon elválasztólag odaállni Isten és közém, illetve ember-társaim és közém.

Egy elvi megközelítés

Az ember értéket megragadó és értéket megközelítő lény.

Igen ám! Csakhogy érték nagyon sokféle van. Aki el akar igazodni, és helyesen akarja kibontakoztatni életét, annak először helyes sorrendbe kell raknia az értékeket. El kell készítenie az értékek hierarchiáját. Hogy a különböző anyagi, biológiai és szellemi értékek között el ne tévedjen, főleg pedig, hogy összeütközések esetén melyiket részesítse előnyben, ehhez piramisba kell rendeznie a rengeteg értéket.

Mi, keresztények azt mondjuk magunkról, hogy szeretet-csúcsertékűek vagyunk, mert Isten léttartalmát: a szeretetet helyezzük mindenek fölé, és minden mást ennek akarunk alárendelni. Csakhogy ez az alárendelődés, az alsóbb értékek alárendelődése a felsőbbnek, szenvedésként élhető meg, ha az alacsonyabb rendű érték felől nézünk, ugyanakkor örömmel, ha a felsőbb érték oldaláról közelítem meg. Például hogy egy betegnek bevásárolhassak, ehhez le kell mondanom az napi kedvenc szokásaimról: ez szenvedés. Ugyanakkor lelkiismeretem örül, hogy kihoztam magamból ezt a szeretetszolgálatot.

Hasznosítható-e a szenvedés?

Szubjektív feldolgozási szempontok

Az objektív, a tárgyi, a valóságot megragadó szempontokat már sorra vettük. A gyakorlatban mégis ki-ki a maga választotta feldolgozási szempontok segítségével dolgozza fel szenvedéseit. Néha jobban, mint az objektívnek felkínált szempontokkal. Vegyük sorra most ezeket is. Kritikájukat úgyis ki-ki már maga el tudja végezni. Az élet ilyen vagy olyan szorult helyzeteiben mégis ott lehetnek

ezek a szubjektív szempontok mint kapaszkodási fogantyúk az elmerülés ellen.

1. A szenvedések mint Isten figyelmeztető jelei?

A rövid távon gondolkodó ember a szenvedések elviselésekor Istennel perlekedik. Sőt, szidja, káromolja őt. El is távolodik tőle. Nem egy ateista a szenvedések, betegségek és a halál megtapasztalásakor fordul el Istentől.

Az Isten atyai jóságát és gondviselését elfogadó ember a szenvedésekben Isten figyelmeztetését fogja fel: Nem jársz rossz úton? Amit csinálsz, jó az neked hosszú távon?

Valami ilyesmit tartalmaz az egyetlen reánk maradt Prohászka-vers, amelyet ő M. Teexshe nyomán fordított németből:

„...Gondolod, kerül életed
útjába egyetlen gátló kő, és hiába?
Lehet otromba, lehet kicsike,
hidd el, ahol van, ott kell lennie.
De nem azért, hogy visszatartson téged,
s lohassza kedved, merészséged!
Jóságos keze utadba azért tette,
hogy megállj mellette.
Nézd meg a követ, aztán kezdj el
beszélni róla Isteneddel!
Őt kérdezd meg, milyen üzenetet
küld azzal az akadállyal neked?!
S ha Istennel találkozott,
utadba minden kő áldást hozott...”

A fatalizmus vádjától talán az utolsó két sor véd meg. Mivel saját életemben is tapasztaltam, hogy bizonyos szenvedések új értelmet adnak életünknek, ezért hálás vagyok ezért a szempontért. Ma például úgy fogom fel börtönbe jutásomat, hogy azzal Isten új irányba terelte életemet. Nálam ez volt a damaszkuszi fordulat, Pálnál más.

2. A szenvedések útján könnyebben rátalálsz Istenre

Tudom, mondhatod, hogy ezek nem szabatosan szétválasztott szempontok. Igazad van. De hát most a szubjektív zónában sétálgatunk.

Nemcsak Istenre találhatsz rá könnyebben, hanem saját boldogságodra, tehát önmagadra is.

Dosztojevszkijt szibériai száműzetésre ítélték a cári Oroszországban. Amikor a fegyveres őrk a lágerből a vagonok felé terelték, a báméskodók sorából előugrott egy nő, és a kezébe nyomott egy kis csomagot. A csomagban az újszövetségi Szentírás volt, benne pedig 50 rubel. Később erre visszaemlékezve, sőt életét áttekintve azt írja: „Az 50 rubel mentett meg az éhhaláltól, a Szentírás pedig a szellemi éhhaláltól.” Hosszú éveken keresztül ez volt egyetlen szellemi tápláléka. Aki ismeri műveit, az tudja, hogy szinte mindent innen merített, vagy ezzel színezte-értelmezte mondanivalóját.

Dombi Ferenc egyik elmélkedésében hallottam a következőt: Szívünk mélyén ott az olthatatlan vágy Isten után. Istent jelképezi a tenger. A tengerbe eljutni: ez a boldogság. A tenger azonban távoli. Sokan pótboldogságokat keresnek helyette, amelyek közeli. Ezek a tavak, vagyis a véges érzéki örömek. Egy dolog bizonyos: a tóból sohasem lehet eljutni a tengerbe. A tengerbe csak a folyó sodrása visz. A folyó sodrában lenni: ez a szenvedés. Lelkünk legmélye tehát igényli a szenvedést, ugyanakkor csömört kap a tavi élet problémátlanságától. Nagyon sok ember nem dőbben rá erre, ezért Istennek ki kell őt pecáznia élvezeteinek távából, és bedobnia a szenvedések folyójába. Boldog az az ember, aki megtapasztalja, hogy az Isten ennyire tördök vele.

3. A szenvedések befelé fordítanak

Ki látott többet a vak Miltonnál? Ki hallott többet a süket Beethovennél?

Kórházban, börtönben az emberek végre ráérnek gondolkodni. Vera testvérem elmondta, hogy amikor éjszakai nővér volt, mindenki odahívta az ágyához, vagy kimentek a nővérszobába, és ott folyt a nagy föltárulkozás. Könnyű volt mozdítani az életükön, mert csak egy-egy okos kérdést kellett föltenni. Magam tanúja lettem sok börtönbeli cellatársam nagy fogadkozásainak, hogy majd miként fogják átrendezni addigi elrontott életüket.

4. A szenvedések érlelő hatása: elviselésük, legyőzésük bölcsé tesz

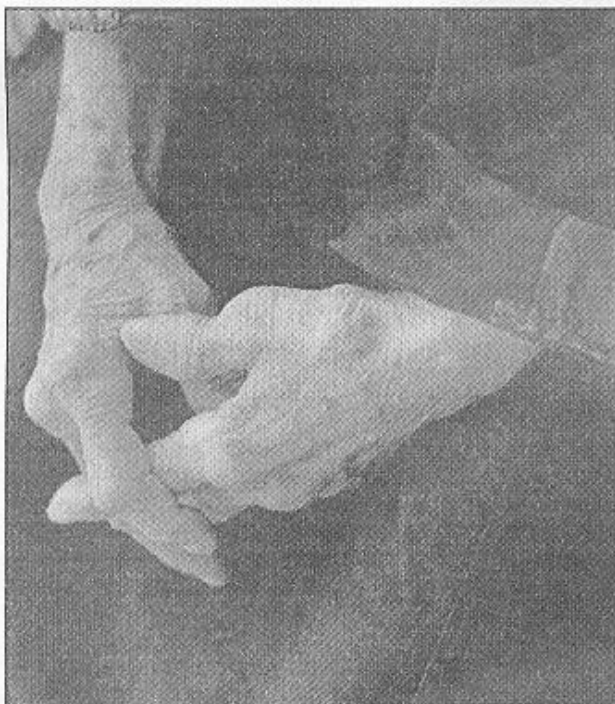
Sokszor látjuk, tapasztaljuk a még meg nem próbált fiatalok laposságát, komolytalanságát, felszínességét. Ugyanakkor szembetűnő sok szenvedést elviselt ember bölcsessége. Noha természetesnek tartjuk, hogy az ember általában szabadulni akar a szenvedéstől, azt már kevesebben ismerik fel, hogy érlelő hatása van annak, hogyan dolgozza fel valaki a szenvedéseit.

Egy kedves, tanulságos legenda szerint az Úr Jézus és Szent Péter vitte keresztjét egy meredek úton. Az Úr elől, Péter utána. Péter nagyon nehéznek találta, és suttyomban le-levágott belőle egy-egy darabot, míg egészen rövid nem lett. Mikor fölértek egy magas hegyre, az Úr így szólt: Megérkeztünk a mennyország elé. A hegy és a felhő közötti szakadékon ártesszük a keresztünket, és átme gyünk rajta a mennyországba. Az Úr Jézus a maga hosszú keresztjét átfektette, átment rajta, s már a mennyben is volt. Péter sehogy sem ért át rajta. Az Úr szavára kénytelen volt visszamenni, összeszedni a levágott darabokat, összeszögezni, ismét megtenni a fáradságos utat, s csak így ért át a mennybe.

5. A szenvedések segítenek lefaragni hibáinkat

Babits írja *Psychoanalysis christiana* c. versében:

*„Mint a bókos szentek állnak a fülkében
kívülről a szemnek kifaragva szépen,
de befelé, hol a falnak fordul hátok,
csak darabos szikla s durva törés tátog:
ilyen szentek vagyunk mi!”*

Aztán felteszi a kérdést:

*„Ki farag valaha bennünket egészre,
ha nincs kemény vésőnk, hogy magunkat vésne,
ha nincs kalapácsunk, szüntelenül dúló,
legfájdóbb mélyünkbe belefűrő fűrő?
Szenvedésre lettünk mi.”*

És végül az utolsó versszak:

*„Szenvedni annyi, mint diadalt aratni:
Óh hány éles vasnak kell rajtunk faragni,
míg méltók nem leszünk, hogy az Ég Királya
beállítson majdan szobros csarnokába.
Krisztus Urunk, segíts meg!”*

Most pedig ismét Nikosz Kazantzakiszt hallgassuk:

„...És attól a perctől fogva, hogy beleláltam a mélységbe, egyéniségem kezdett megszilárdulni. Már nem folyt örökké változóan, mint a víz, hanem egy fénymag köré sűrűsödött, lassan felöltötte saját arcát. Már nem tévelyegtem jobbra-balra, hogy kitapasztaljam, milyen fenevadtól származom, hanem teljes biztonsággal haladtam előre utamon, mert tudtam, milyen az igazi arcom, és mi a kötelességem: az, hogy ezt az arcot a tőlem telhető türelemmel, szeretettel és művészi készséggel kialakítsam. Mit jelent az, hogy kialakítsam? Hogy lobogó lánggá tegyem, és ha még van időm, mielőtt eljő a Halál, ezt a lángot fényvé változtassam, és a Halálnak már ne maradjon mit elvennie tőlem. Mert mindig is ez volt a leghőbb törekvésem, becsvágjam: hogy ne hagyjak a Halálnak semmi elvonnivalót, legföljebb néhány csontot.” (Jelentés Grecónak, Bp., Gondolat, 1970, 25. o.)

6. A szenvedésekkel vezekelhetünk bűneinkért

Ez az előbb említett önmagunk faragásának passzívabb formája. Az a fajta megtisztulás, amikor az ember maga akarja jóvátenni bűneit. Nem mintha Isten ezt kívánná. Valahogy mégis ott rejlik az ember lelke mélyén. Mióta nyomon követhető az emberiség története, azóta találkozunk engesztelő áldozatokkal. Mintha valami objektív igazságszolgáltatás színe előtt kellene magunkat tisztába tennünk. Ezt a felfogást hordozza a tisztítóhely tanítása is.

Betegágyon, halálos ágyon hányan ajánlgatják szenvedéseiket életük során elkövetett bűneikért, esetleg mások bűneiért...

7. A szenvedés lehet: sorsközösség megélése Krisztussal

A tényleges sorsközösséget már megfogalmaztuk a második részben. Szent Pál azt írja a Kolosszei levélben: „Örömmel szenvedek értetek, és testemben kiegészítem azt, ami még hiányzik Krisztus szenvedéséből, Testének, az Egyháznak javára.”

Ha Jézus egyháza kontrasztársadalom, akkor természetes dolog, hogy az ő követői elhatárolódnak e világ fiainak élvezetközpontú és rövid távú életberendezkedésétől. Ez a másfajta életvitel olyan fajta szenvedéseket szolgáltat, amelyek birtokában úgy haladunk az életszentség útján, hogy egyre hasonlóbak leszünk Krisztushoz. Minél több ember fog sorsazonosságban élni Krisztussal, annál több lesz látható, tapasztalható az ő egyházából.

Elhangzott lelkigyakorlatos előadásként, valószínűleg az 1980-as évek második felében.